

ΑΧΤΙΔΑ ΚΑΙ ΣΚΙΑ

Κ' εἶπεν ἡ Ἀχτίδα στὴ Σκιά: «Τοῦ κόσμου
Ἐγώ 'μαι ἡ φανερώτρια! Στὸ φίλῳ μου
Παντοῦ ζέστα, χαρὰ σκορπύει τὸ φῶς μου,
Κ' εἶνε πηγὴ ζωῆς ἡ δύναμί μου.

Ὀλόθερμη πνοὴ ἀγόπης βγαίνει
Ἀπὸ βουνὸ καὶ κάμπους στ' ἄπλωμά μου.
Καὶ ποιὰ 'σαι σὺ ποῦ κρύβεσαι θλιμμένη
Ἐάν μὲ θωρεῖς»; Κ' εἶπ' ἡ Σκιά: «Χαρά μου!

Ἄν τις μορφὲς φωτίζεις σύ, στοχάσου,
Τὴν ἔκφρασι ἐγὼ δίνω. Βαλσαμώνουν
Τὰ χάδια μου τὸ φῶς σου ὅποιον θαμπώνει,

Σμίγουν στίς ἄκρες τὰ φιλήματά σου
Μὲ τὰ δικά μου καὶ μᾶς ἀδελφώνουν.
Σφιγτὰ μὲ ἀγάπη αἰώνια μᾶς ἐνώνει ».

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

Η ΓΙΑΠΩΝΕΖΙΚΗ ΨΥΧΗ ΑΠΟ ΕΝΑ ΓΙΑΠΩΝΕΖΟ

Bushido, ἡ ψυχὴ τῆς Γιαπωνίας: Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος ἐνὸς δυσέρετου βιβλίου ποῦ βγῆκε στὸ Τόκιο στὰ 2561 (1901). Μετάφραση χειρωνακὴ ἀπὸ τὸ συγγραφεὴ τὸν ἴδιο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ἀλλὰ δυσέρετη καὶ αὐτὴ, ἔπρεπε ἐντὺν χρόνῳ τώρα τελευταῖα στὰ χεῖρα τοῦ κ. de Flach, καθηγητῇ στὸ Collège de France.—Τὸ βιβλίον αὐτὸ ρίχνει ἀρκετὸ φῶς στὴν ψυχολογίαν τοῦ γιαπωνέζικου λαοῦ.

Ὁ συγγραφεὺς του, ὁ καθηγητὴς Inazo Nitobé, ἐσπούδασε στὴν Εὐρώπῃ καὶ στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς· ἀναφέρει πλὴ Βίβλο, τὸ Κοράνι, τὸν Μεγάλον Συνταγματικὸ Χάρτη, τὸ Βιργίλιο, τὸ Σαίξπηρο, τὸ Jacob Bohme, τὸ Berkeley, τὸν Karl Marx, τὸν Mommsen, τὸν Taine, τὸν Herbert Spencer, τὸ Λαμαρτίνου, τὸν κ. Cheysson καὶ ἄλλους πολλοὺς· ἂν καὶ γνωρίζει καλὰ τὸν κόσμον τῆς Δύσεως ὅμως καλύτερα

τὴν πατρίδα του ξέρει καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ τὴν κάμῃ ποῦ γνωστὴ καὶ στοὺς ξένους. Θ' ἀκολουθήσωμε βῆμα πρὸς βῆμα τὴν ἀνάλυσιν τοῦ βιβλίου τοῦ ποῦ μᾶς δίνει ὁ κ. de Flach.

Ὁ Σαμουράν, δηλαδὴ ὁ ἀριστοκράτης γιαπωνέζος, ἔχει στὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου του, τὴν ἴδιαν θέσιν ποῦ κατέχει καὶ ὁ gentleman στὴν ἱστορίαν τῆς ἀγγλικῆς κοινωνίας. «Εἶναι τὸ κέντρον καὶ τὸ ἀποκλειστικὸ θέμα τῆς ἀρχαίας φιλολογίας.... τὸ πρότυπον ὅλης τῆς φύσεως. Ὅπως τὸ ἀνθάκι τῆς κερασιᾶς εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν λουλουδιῶν, καθὼς λέγει ἡ παροιμία, ἔτσι καὶ ὁ Σαμουράν εἶναι ὁ Ἀφέντης τῶν ἀνθρώπων». Ὁ ἡθικὸς κώδικας του, τὸ Bushido, εἶναι ὁ καθρέφτης ὅπου καθρεφτίζεται ἡ γιαπωνέζικη ψυχὴ.

Ἡ μεγαλύτερη ἀρετὴ τοῦ Σαμουράν εἶναι ἡ σταθερότης τοῦ χαρακτῆρος. Τὸ καθήκον πρέπει νὰ ἐκτελεῖται χωρὶς λιποψυχίαν, χωρὶς ἀμφιβολίαν,

χωρίς σκέψη: «Μιά μητέρα, γιὰ παράδειγμα, ὀφείλει νὰ θυσιάσῃ, ἂν πρέπει, ὅλα της τὰ παιδιά γιὰ νὰ σώσῃ τὸ πρῶτό της· μιὰ κόρη νὰ πουλᾷ τὸ σῶμά της ἀκόμα στὴ διαταγὴ τοῦ πατέρα της μὲ μόνο σκοπὸ νὰ τοῦ προμηθεύῃ τὸ χρῆμα ποῦ τοῦ χρειάζεται γιὰ τὰ γλέντια του».

Ἡ διαπαιδαγώγηση τοῦ μελλοῦμενου Σαμουράη σκοπὸν ἔχει νὰ τὸ σκληρύνῃ ἠθικῶς καὶ σωματικῶς. «Δὲν ἀρκεῖ νὰ ὑπομένῃ τὴν πείνα, τὴν δίψα, καὶ τὶς θλίψεις, καὶ νὰ εἶνε ἄφοβος. Πρέπει νὰ μὴ λογαριάζῃ γιὰ τίποτα τὴν ζωὴ καὶ νὰ ξεκομίσῃ κάθε εὐαισθησία». Οἱ νέοι «πρέπει νὰ παραβρίσκονται στὶς θανατικὰς ἐκτελέσεις, καὶ πρέπει ἀκόμα νὰ πηγαίνουν στὸ μέρος τοῦ μαρτυρίου καὶ ν' ἀφήνουν σημάδι τῆς παρουσίας των πάνω στὸ κεφάλι τῶν σκοτωμένων». Ἄν τὰ φυσικὰ αἰσθήματα δὲν σβυστοῦν πρέπει ἀπαραστικὰ νὰ κρύβονται. «Ὅταν ἐπισκέπτεσθε ἕνα φίλο σας γιαπωνέζο, βυθισμένο σὲ μεγάλη θλίψη, θὰ σᾶς δεχτῇ μὲ χαμόγελο στὰ χεῖλη, μὲ μάτια κόκκινα καὶ μὲ μάγουλα βρεμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα. . . Ἄν τὸν ρωτήσετε θὰ σᾶς ἀπαντήσῃ μὲ τὰ στερεότυπα: «Ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ ἔχει τὶς θλίψεις της. . . Ἐκεῖνοι ποῦ ἀνταμώνονται πρέπει καὶ πάλι νὰ χωριστοῦνε. . . Κάθε πλάσμα πρέπει νὰ πεθάνῃ».

Ξέρουμε πῶς ὁ γιαπωνέζος δείχνει λεπτὴ εὐγένεια· μὰ αὐτὸ δὲ σημαίνει ὅτι εἶναι κ' εὐκολοκατάδεχτος, ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ εἶναι σκόπιμος λογαριασμός γιὰ νὰ προφυλάξῃ τὸν ἴδιον τοῦ ἀτομισμό. Ἡ ἐθιμοτυπία τῶν αὐτῶν προφυλάει ἀπὸ τὸν κίνδυνον τὸ βασιλεῦσθαι. Ἡ εὐγένεια εἶναι: «πειθαρχία καὶ ἀσπίδα γιὰ τὸ Σαμουράη».

Ὁ γνώμονας ὅλης τῆς διαγωγῆς του εἶναι τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς: πρέπει νὰ εἶνε εἰλικρινές, πιστός, τίμιος, ἀφιλοκερδής, γιὰτὶ αὐτὲς εἰν' ἐξαιρετικὰς ἰδιότητες, ποῦ δύσκολα τὶς ἀποκτᾷ κανεὶς καὶ ποῦ δὲ φέρουν κανένα κέρδος. Ἀποδοκιμάζει τὴν ψευτιά, γιὰτὶ εἶναι ἀδυναμία καὶ ὀφελεῖται κανεὶς εὐκόλῃ. Ἀλλὰ ἂν ἡ καλὴ πίστη ἔφερε κέρδος περισσότερον, τὸ Bushido, δηλ. ὁ ἠθικὸς κώδικας τοῦ γιαπωνέζου, θὰ συνεβοῦλενε ἴσως τὸ ψέμα.

Ὁ Σαμουράη δὲν πρέπει νὰ δέχεται οὔτε τὴν πύδ μικρὴ προσβολή. «Ὁ παραμικρότερος ἐνδοιασμός μήπως τὸν κοροϊδεύουν ἢ τὸν μισήσουν ἔβαζε τὸ χέρι τοῦ γιαπωνέζου ἱππότη στὸ σπαθί».

«Ἐνας ἀπλοῦκος ἄνθρωπος κάμνει λ.χ. τὴν παρατήρησιν σ' ἕνα Σαμουράη ὅτι ἕνα ἔντομο, ἕνας ψύλλος πηδᾷ στὴ ράχη του. Τὸν ἀνταμείβει γι' αὐτὴν τὴν καλωσύνη μὲ μιὰ γερὴ σπαθιά, ποῦ τὸν κόβει σὲ δυὸ καὶ νὰ τί δικαιολογία φέρει: Αὐτὸ τὸ εὐγενικὸ ὑποκείμενον ὁ ψύλλος εἶναι παράσιτο ποῦ ζῇ μὲ τὸ αἷμα τῶν ἄλλων ζώων. Τί τερατῶδες λοιπὸν λάθος εἶναι νὰ συγχέῃς ἕνα εὐγενὴ πολεμιστὴ μ' ἕνα κτήνος!»

Ἡ ἐκδίκηση εἶναι καθήκον καὶ ἂν, ὅπως ξέρουμε, ὁ προσβλημένος δὲν μπορεῖ νὰ ξεσπάσῃ σ' ἐκεῖνον ποῦ τὸν ἐπρόσβαλε, πρέπει νὰ ξεσπάσῃ στὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ αὐτοκτονία (Καρακίρι=αὐτοθυσία) εἶναι δοξασμένη. «Ἡ ἐκτέλεσίς της σύμφωνα μὲ τὰ δόγματα, μὲ ἡρεμία, μὲ ἀταραξία, ἦταν τὸ πύδ χτυπητὸ δεῖγμα τῆς γληγοράδας τοῦ γιαπωνέζου ἱππότη». Γιὰ τὸν γιαπωνέζικον λαὸ τὰ ἐντόσθια εἶναι ἡ ἔδρα τῆς ψυχῆς. . . τοῦ Σαμουράη κ' ἂν τοῦ περνοῦσε ἡ παραμικρότερη ὑποψία, ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ πῇ στὸν κόσμον σκοτώνοντάς τον: «Θέλω νὰ βάλω μπροστὰ στὰ μάτια σας γυμνὴ τὴν ψυχὴ μου, κυτᾷτε καὶ εἰς, ἂν ἀγνὴ ἢ λερωμένη εἶναι».

Τὰ ἐλαττώματα ποῦ βρίσκει κανεὶς στὸν γιαπωνέζικον λαόν: ὑπεριφάνεια, ματαιοδοξία, ὑπερβολικὴ ὑπερენαισθησία, πηγάζουσε ἀπὸ τὸ ζήτημα τῆς τιμῆς.

Ἡ ἔλλειψη φιλοσοφικοῦ πνεύματος εἶναι φυσικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκπαιδεύσεως ὅπου σκοπὸς της εἶναι νὰ δίνη στὸ χαρακτῆρα μιὰ ἀλύγιστη σκληρόδα.

Ὑπάρχει ἤρᾳ γε ὁ Σαμουράη ὅπως μᾶς τὸν παρουσιάζει ἡ γιαπωνέζικη φιλολογία; Ἡ κατάνληση τοῦ φεουδαλισμοῦ (1871) ἐσκότωσε τὸ Bushido; Ὁ καθηγητὴς Inazo Nitobé δὲν τὸ πιστεύει. «Ὅλοι οἱ πρωταγωνισταί, ὅλοι οἱ δημιουργοὶ τοῦ νέου καθεστώτος, οἱ Σακούμα, Σαῖζο, Ὁκοῦλο, Κίντο καὶ οἱ σύγχρονοι, Ἴτο, Ὁκούμα, Ἰταγάκι εἶναι ποτισμένοι μὲ Σαμουράϊκον πνεῦμα. Τὸ ἐλατήριον τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Γιαπωνίας δὲν ἦταν οὔτε ἡ ἐπιθυμία ν' αὐξήσῃ ἡ ὀλικὴ εὐημερία της οὔτε ἕνα ψυχρόρητο δουλικῆς μιμήσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς Δύσεως, ἀλλὰ ἡ ἱπποτικὴ τιμὴ νὰ περπατᾷ στὴν ἴδια σειρὰ μὲ τὰ μεγάλα ἔθνη, καὶ ἡ φιλοδοξία νὰ μὴ τὴν κυτᾷζον ἐκεῖνα (πράγμα ἀνεπρόφορον) ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ μεγαλείου των».

«Απὸ τὸ *Bushido* ξεπετάχτηκε, σὰν ἀπὸ καθάρια πηγὴ, ὁ γιαπωνέζικος πατριωτισμός, ἡ καλύτερα, ἡ μεγάλη του μεγαλοφροσύνη».

Ἡ νέα τάξη βρίσκεται σὲ ἀντίθεση, σὲ ὅλα τὰ σημεῖα, μὲ τὴν ἀρχαία ἠθική. Ἡ πρόοδος τῆς δημοκρατίας, τοῦ βιομηχανισμοῦ, τῆς παιδείας ἔλλαξαν τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς ὥστε τὸ *Bushido* «σὰν στὸν ἀέρα βροίσκεται». Κάτω ἀπὸ τὸ νέο καθεστῶς, οἱ ἀρχαῖες ἀρετὲς δὲν πιάνουν πουνθενά, οὔτε σὲ στρατιωτικὴ ὁργάνωση κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸ σύστημα. Ἀπ' τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ τὰ ἠθικὰ εἶδη εἰσαγωγῆς δὲν ἔχουν πέραση καὶ οὔτε ἐγκλιματίζονται. Ὁ χριστιανισμὸς μένει χωρὶς ἐπίδραση. Ὁ γιαπωνέζος δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῇ ἄλλη εὐσπλαγχνία ἀπὸ τὴν εὐγένεια. Τὸ σύστημα τοῦ Bentham καὶ τοῦ Mill γίνεται ἐκεῖ κάτω σοφισμὸς (*Giri*) γιὰ νὰ ικανοποιήσῃ τὰ ὀλιγώτερον εὐγενικὰ αἰσθήματα. Περιμέναμεν ἀπὸ τὸ νέο καθεστῶς νὰ γεννηθῇ μιὰ νέα ἠθική, μὰ τίποτα δὲ βγήκε. «Τρέχομε σὲ ὅλες

τὶς μεριές, λέγει ὁ καθηγητὴς Nitobé, πηγαίνομε νὰ βροῦμε πηγὲς ἀπὸ φῶς, δύναμη καὶ παρηγοριὰ καὶ νὰ τὶς βάλουμε στὴ θέσθι τοῦ ἀρχαίου *Bushido*: χαμένος κόπος. Τίποτα ὡς τὰ τώρα δὲ βρήκαμε».

Ὁ γιαπωνέζος συγγραφεὺς δὲ βλέπει ἄλλη σωτηρία παρὰ τὴν ἐπιστροφὴν στὸ *Bushido*: «Τὸ *Bushido*, λέγει, ὁ κ. de Flach θὰ εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Γιαπωνίας τοῦ μέλλοντος ὅπως ἦταν τοῦ γιαπωνέζικου ἱποτισμοῦ. Ὁ κύκλος του ὁμως θ' ἀπλωθῇ· δὲν θὰ εἶναι πιά μονοπώλιο μιᾶς ἐκλεχτῆς τάξεως, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα ὁλόκληρου λαοῦ, ἀρματωμένου ἔθνους, ἔχοντας γιὰ γνώμονα τῆς διαγωγῆς του τὸ πνεῦμα τοῦ Σαμουράι περασμένο μ' ἓνα βερνίκι εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἐθνικὸς ἐγωῖσμός θὰ βαφτισθῇ στὸ πνεῦμα μιᾶς κοινωνικῆς τάξεως.

Ἡ Γιαπωνία θὰ εἶνε ὁ Σαμουράι τῆς Εὐρώπης.

Διασκευὴ Β. Κ. Π.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΡΤΕΛΑΟΣ

Γ'.

Τὰ ἰταλικά Πανεπιστήμια κατ' ὀλίγον ἐξελάττειν τὰ γράμματα. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐξήτει νέον ἐκπολιτισμὸν καὶ προσεπάθει ν' ἀποσπασθῇ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δεσμῶν τῆς Ρώμης. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γαλιλαίου εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν ἀκμὴν ἡ πάλι μετὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων. Ἡ Ἑπτανήσος ἔφ' ὅσον αἱ περιστάσεις τῇ ἐπέτρεπον παρηκολούθει τὴν πρόοδον. Αἱ ἰδιωτικαὶ βιβλιοθῆκαι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐν τοῖς Ἰονίοις Νήσοις ἔγεμον τῶν γενναίων ἐκείνων συγγραφέων, οἵτινες διέχεον φῶς εἰς τὴν зоφεραν ἐκείνην ἐποχὴν. Ὁ Βολταῖρος καὶ οἱ ἐγκυκλοπαιδικοὶ ἀντεπροσώπευον τὴν συνείδησιν τῶν χρόνων καὶ διὰ τοῦτο συνεκίνουν τὰς καρδίας καὶ τὰς ψυχάς. Ἕνας Ἰταλὸς τῶν χρόνων ἐκείνων, ὁ Πέτρος Βέρρης, λόγον ποιούμενος περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν βιβλίων τῶν φιλοσόφων συμπεραίνει ὅτι: «Ἡ γνώμη διευθύνει τὴν δύναμιν, καὶ τὰ καλὰ βιβλία διευθύνουν τὴν γνώμην, τὴν ἀθάνατον ἀγασσαν τοῦ κόσμου!»

Οἱ Ἑπτανήσιοι ἦσαν τότε ὑπῆκοοι τῆς Ἑνετίας. Ὑπῆρχον ἄνθρωποι παρ' ἡμῖν μορφωμένοι μὲ τὰς φιλοσοφικὰς δοξασίας τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, οἵτινες ἐν τῷ ζωηρῷ ἐκείνῳ πνεύματι πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως, καὶ ἰδίως μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν Δημοκρατικῶν Γάλλων, συνέλαβον τὴν ιδέαν τῆς ἀναστάσεως τῆς Ἑλλάδος. Τότε ἤρχισαν ἐν Ἑπτανήσῳ πολλοὶ νὰ διαμορφώσωσι μίαν πολιτικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν εἰς τὸ αἶσθημα μιᾶς κοινῆς πατρίδος, αἶσθημα, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ἦτο μόνον ἠθικὸν καὶ φιλογολικόν. Ἐκ τῆς Ἑπτανήσου ἤρχισεν ἡ νέα πολιτικὴ Ἑλληνικὴ ζωὴ. Ἡ Ἑπτανήσος ἦτο πρὸς πάντας τότε ἵνδαλμα τῶν ἀρχῶν τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας. Ἡ ἐλευθέρᾳ Ἑπτανήσῳ Πολιτεία ἦτο προανάκρουσμα τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Μεταξὺ τῶν ἐνθέρμων ὁπαδῶν τῶν νέων ἰδεῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν δοξασιῶν, ἦτο καὶ